

<https://ria.ru/20210910/soglasheniya-1749484890.html> / (дата обращения 31.07.2022).

8. Система высшего образования в Китае // [электронный ресурс] – Режим доступа. – URL: <https://www.ustudy.ru/china/vysshee-obrazovanie-v-kitae.html>

9. Сяо Юцю. История китайско-российских культурных обменов : [Тяньцзинь Чубаньшэ]. – Тяньцзинь, 2016. С. – 188-189.

10. Ю Фуцзэн. История международного обмена и сотрудничества в области образования / Ю Фуцзэн, Цзян Бо, Чжу Сяоюй : [Хайнань чубаньшэ]. – Хайнань, 2002. – 74 с.

11. Юй Цзися. Китай и Россия (Советский Союз) развитие образовательных обменов / Юй Цзися [и др.] : [Шандон цзяоюй чубаньшэ]. – Цзинань, 2010. – 288 с.

12. 杨思琦. 马晓程. 越来越多俄罗斯学生到中国留学[DB/OL] // [электронный ресурс] – Режим доступа. URL : <http://www.gqb.gov.cn/ne-ws/2019/0417/46-081.shtml> / (дата обращения 03.07.2022).

4. Вабішчэвіч А. М.,

доктар гістарычных навук, прафесар,
прафесар кафедры гісторыі
славянскіх народаў УА “Брэсцкі
дзяржаўны ўніверсітэт імя А.С. Пушкіна”
(г. Брэст, Рэспубліка Беларусь)

УДК 94(476)

**ФОНДЫ ДЗЯРЖАЎНАГА АРХІВА БРЭСЦКАЙ ВОБЛАСЦІ
ЯК КРЫНІЦЫ АБ ДЗЕЙНАСЦІ ОРГАНАЎ СЕЛЬСКАГА
САМАКІРАВАННЯ БРЭСЦКАГА ПАВЕТА Ў 1919–1939 ГГ.**

Анотацыя. Аўтар ажыццявіў характарыстыку дакументаў гмінных праўленняў Брэсцкага павета (1919–1939 гг.) Палескага ваяводства, што захоўваюцца ў Дзяржаўным архіве Брэсцкай вобласці. Выдзелена відавая разнастайнасць, змястоўнасць дакументальных матэрыялаў праўленняў сельскіх гмін. Прызнаецца карысным выкарыстанне гэтых архіўных дакументаў для

правядзення гістарычных, краязнаўчых, крыніцазнаўчых і генеалагічных даследаванняў, для вывучэння мікрагісторыі і гісторыі паўсядзённасці беларуска-польска-ўкраінскага памежжа, для развіцця краязнаўства ў навучальных установах Беларусі.

Ключавыя словы: Дзяржаўны архіў Брэсцкай вобласці, архіўныя фонды, Брэсцкі павет, сельскае самакіраванне, гміна, праўленне гміны.

A.Vabishchevich, Doctor
of the Department of History of
Slavic Peoples of the Brest State
University named after A. S. Pushkin
(Brest, Republic of Belarus)

FUNDS OF THE STATE ARCHIVE OF THE BREST REGION AS SOURCES ON THE ACTIVITIES OF THE RURAL SELF-GOVERNMENT OF THE BREST COUNTRY IN 1919–1939

Annotation. The author carried out a description of the documents of the commune boards of the Brest District (1919–1939) of the Polesie Voivodeship, which are kept in the State Archives of the Brest Region. The species diversity and content of documentary materials of the boards of rural communes are highlighted. It is considered useful to use these archival documents for conducting historical, local history, source and genealogical research, for studying the micro-history and everyday history of the Belarusian-Polish-Ukrainian border, for the development of local history in educational institutions of Belarus.

Key words: State archive of the Brest region, archival funds, Brest country, rural self-government, commune, commune board.

Паводле Рыжскага мірнага дагавора ад 18 сакавіка 1921 г. заходнебеларускія землі былі ўключаны ў склад Польшчы. Уся тэрыторыя была падзелена на ваяводства, якія складаліся з паветаў, паветы – з гмінаў, гміны з грамадаў (абшчынаў). У складзе Палескага ваяводства быў і Брэсцкі павет. Мясцовае самакіраванне ў Заходняй Беларусі пачало стварацца з 1919 г., г. зн. адразу пасля яе заняцця польскімі войскамі ў час савецка-польскай вайны [1, с. 13–14]. Органы сельскага самакіравання ствараліся паводле распараджэння Генеральнага камісара ўсходніх зямель аб гмінным самакіраванні ад 26 верасня 1919 г. Нізавой адзінкай сельскага самакіравання з’яўлялася грамада (абшчына), якая ўключала асобную вёску, памесце, фальварак ці іх усе разам. Кіруючымі асобамі і органамі ў грамадзе з’яўляліся солтыс, рада, сход. Солтыс выбіраўся сходам з прадстаўнікоў грамады на 1 год, зацвярджаўся павятовым старастам. З 1933 г. агульны нагляд за дзейнасцю грамады ажыццяўляў павятовы стараста. Цяпер солтыс і яго намеснік выбіраліся на 3 гады, яны павінны былі быць не маладзейшыя за 30 гадоў, жыць у грамадзе больш за 1 год, абавязкова валодаць польскай мовай. Солтыс падпарадкоўваўся войту, які ўзначальваў гміну. Пры ўступленні на пасаду солтыса адбывалася яго прысяга Польскай дзяржаве [2, с. 184–185]. У 1933 г. у Брэсцкім павеце перавагай пры прызначэнні на пасаду

солтыса карысталіся кандыдаты, якія мелі палітычную лаяльнасць да рэжыма “санацыі” Ю. Пілсудскага, з’яўляліся палякамі ці беларусамі-католікамі, служылі ў польскім войску.

Органам самакіравання грамады з’яўлялася яе рада, пры яе адсутнасці – сход грамады. Рада грамады выбіралася на 5 гадоў. У яе склад уваходзілі солтыс, яго намеснік, радныя. Рада ці сход грамады прымалі яе бюджэт, размяркоўвалі прыбыткі, кантралявалі дзейнасць солтыса, стваралі розныя камісіі (рэвізійную, гаспадарчую, дарожную, санітарную) і інш. У цэлым, органы самакіравання грамады наладжвалі паўсядзённае жыццё заходнебеларускіх сялян: павышалі ўзровень культуры, сачылі за санітарна-эпідэміялагічным становішчам, займаліся будаўніцтвам, рамонтам і ўтрыманнем пабудовы грамады (адміністрацыйных будынкаў, грамадскіх школ, бібліятэк, хат-чытальняў), дарожным будаўніцтвам, ветэрынарным наглядам, утрымлівалі пажарныя дружыны, клапаціліся пра могілкі, будавалі лазні, аказвалі дапамогу беднякам, супрацоўнічалі з грамадскімі арганізацыямі і г.д. [2, с. 185–186]. Асабліва іх падтрымка была запатрабаванай пры пасляваенным аднаўленні ў першай палове 1920-х гг., а таксама для пераадолення цяжкіх наступстваў сусветнага эканамічнага крызісу ў першай палове 1930-х гг. Пры гэтым трэба адзначыць, што польскія адміністрацыйныя ўлады пастаянна ўмешваліся ў дзейнасць органаў самакіравання грамады. Акрамя таго, асноўны цяжар выдаткаў лёг усё-такі на плечы заходнебеларускага сялянства.

Тэрытарыяльнай адзінкай мясцовага самакіравання з’яўлялася гміна, якая складалася з вёсак, малых сядзібаў, фальваркаў і іншых сельскіх населеных пунктаў. Гміна займалася матэрыяльным забеспячэннем, асветай, аховай здароўя, санітарным станам і іншымі надзённымі пытаннямі мясцовага насельніцтва. Распарадчым і кантралюючым органам у гміне была рада (гмінная рада). Гмінная рада мела даволі шырокія паўнамоцтвы, але абмяжоўвалася войтам гміны, які поўнаасцю залежыў ад павятовага старасты. Пасяджэннямі рады гміны кіраваў войт ці яго намеснік, удзельнічалі ў пасяджэнні радныя ці іх намеснікі (спачатку іх выбіралі на 3 гады). Аднак дзейнасць органаў гміннага самакіравання ўсяляк абмяжоўвалася і кантралявалася польскімі адміністрацыйнымі і паліцэйскімі ўладамі. З 1933 г. выбары ў гмінныя рады былі пастаўлены пад непасрэдны кантроль павятовага старасты. Большасць у складзе гмінных рад складалі палякі, католікі. Выканаўчым органам сельскай гміны з’яўлялася яе праўленне (гміннае праўленне), у склад якога ўваходзілі войт, яго намеснік, лаўнікі. Войт з’яўляўся кіраўніком адміністрацыі гміны. Спачатку войт і яго намеснік выбіраліся на 3 гады з радных. Яны павінны былі абавязкова валодаць польскай мовай, прыносілі прысягу Польскай дзяржаве [2, с. 186–188]. Як правіла, войтамі ў гмінах былі палякі і католікі. Войты кантралявалі грамадска-палітычную сітуацыю ў гміне, знаходзіліся ў поўнай залежнасці ад польскіх адміністрацыйных уладаў. Войт і гмінны сакратар фактычна прадстаўлялі польскую ўладу на месцах.

У пачатку 1920-х гг. у склад Брэсцкага павета ўваходзілі 22 сельскія гміны: Велікарыта, Войская, Воўчын, Высока-Літоўск, Вярховічы, Дамачава, Дворцы, Дзмітравічы, Жыцін, Камяніца Жыравецкая, Камянец Літоўскі, Косічы, Лышчыцы, Маларыта, Матыкалы, Медна, Олтуш, Полаўцы, Прыбарарава,

Радванічы, Ратайчыцы, Турна. У 1928 г. у ходзе ўзбуйнення гмінаў былі скасаваны гміны Войская, Дворцы, Жыцін, Лышчыцы, Полаўцы, Прыбарава, Радванічы. Цяпер тэрыторыя былых сельскіх гмінаў Брэсцкага павета ўваходзіць у склад Брэсцкага, Камянецкага і Маларыцкага раёнаў Брэсцкай вобласці Рэспублікі Беларусь, а таксама часткова ў памежныя мясцовасці Рэспублікі Польшча.

Асобныя дакументальныя крыніцы аб дзейнасці органаў сельскага самакіравання Брэсцкага павета ў міжваенны час ужо ўведзены ў навуковы ўжытак. У прыватнасці, некаторыя з іх прыведзены ў адпаведных раздзелах кніг “Памяць” [3, с. 92–127; 4, с. 156–176; 5, с. 125–152], а таксама раскіданы ў іншых шматлікіх навуковых і навукова-папулярных выданнях. Грунтоўным даследаваннем з’яўляецца калектыўная манаграфія па гісторыі і культуры Маларыцкага раёна пад рэдакцыяй А. Гарбацкага. Аўтарства велізарнага па аб’ёму раздзела пра Маларытчыну ў складзе Польшчы належыць А. Свірыду [6, с. 265–387].

У папярэдніх публікацыях [7; 8, с. 51–238; 9] намі ўжо адзначалася, што ў Дзяржаўным архіве Брэсцкай вобласці (ДАБр) захоўваюцца ўнікальныя дакументальныя матэрыялы, прысвечаныя гісторыі Заходняй Беларусі ў складзе Польшчы. Цяпер жа спынімся на характарыстыцы фондаў ДАБр, якія ўтрымліваюць у абсалютнай большасці польскамоўныя дакументы, звязаныя з дзейнасцю органаў сельскага самакіравання Брэсцкага павета ў 1919–1939 гг. Найперш адзначым 16 фондаў гмінных праўленняў – аб’яднаны архіўны фонд “Гмінныя праўленні Брэсцкага павета” (ф. 26), а таксама праўленняў гмін Велікарыты (ф. 23), Вярховічы (ф. 14), Воўчын (ф. 11), Высока-Літоўск (ф. 12), Дзмітравічы (ф. 21), Дамачава (ф. 13), Камянец Літоўскі (ф. 16), Камяніца Жыравецкая (ф. 17), Косічы (ф. 19), Маларыта (ф. 10), Медна (ф. 18), Матыкалы (ф. 24), Олтуш (ф. 15), Ратайчыцы (ф. 20), Турна (ф. 22) [10, с. 31].

Стан дакументаў пералічаных фондаў з’яўляецца здавальняючым. На працягу 1944–1952 гг. у ДАБр адбылася сістэматызацыя, навукова-тэхнічная апрацоўка дакументаў фондаў гмінных праўленняў. У наступныя дзесяцігоддзі праводзілася экспертыза навуковай і практычнай каштоўнасці дакументаў. У другой палове 1950-х, канцы 1980-х – 1990-я гг. у выніку мэтавага рассакрэчвання асобныя справы былі перададзены на адкрытае захоўванне. З канца 1980-х гг. праведзена перапрацоўка дакументаў фондаў, іх удасканаленне, распрацаваны навукова-даведачны апарат.

Аб’яднаны фонд гмінных праўленняў Брэсцкага павета (ф. 26) быў створаны ў 1993 г. з дакументаў 8 гмінных праўленняў Брэсцкага павета (г. Брэст, Войская, Дворцы, Жыцін, Лышчыцы, Полаўцы, Прыбарава, Радванічы) з невялікай колькасцю спраў, складзены 1 вопіс (48 адзінак захавання). Фонды гмінных праўленняў Брэсцкага павета з вялікай колькасцю спраў засталіся самастойнымі фондамі. Сярод дакументаў гэтага фонда ўтрымліваюцца пратаколы пасяджэнняў гмінных праўленняў, гмінных рад, выбарчых камісій, сялянскіх сходаў, бюджэты гмінных праўленняў і справаздачы аб іх выкананні, пасведчанні аб матэрыяльным становішчы жыхароў гмін, кнігі па ўліку насельніцтва, анкеты выхаванцаў Брэсцкага прытулку (1925 г.), статыстычныя звесткі аб колькасці ўстаноў, прадпрыемстваў, плошчы лясоў, зямель. Ёсць

таксама асабовыя справы служачых праўленняў гмін, спісы членаў гмінных праўленняў, гмінных рад, солтысаў, жыхароў гмін [8, с. 95–96].

У фондзе праўлення Велікарыцкай гміны (ф. 23) ёсць пратаколы пасяджэнняў гміннай рады, сялянскіх сходаў, выбарчых камісій па выбарах солтысаў, бюджэты гміны і справаздачы аб іх выкананні, даведкі і пасведчанні аб сямейным, матэрыяльным становішчы жыхароў гміны, звесткі аб стане лясоў, правядзенні камасацыі зямель, аб узвядзенні будынкаў, дарог, мастоў, школ, аб выплаце дапамогі сем'ям ваеннаслужачых, аб дзейнасці грамадскіх арганізацый, статыстычныя звесткі аб колькасці насельніцтва, памерах пасяўных плошчаў, наяўнасці хатняй жывёлы, праграма правядзення грамадска-асветніцкіх мерапрыемстваў у гміне ў 1937–1938 гг. і інш. Там можна знайсці і асабовыя справы служачых гміннага праўлення, асабовыя карткі радных, спісы членаў праўлення, солтысаў, спісы і індывідуальныя карткі прызыўнікоў. Цяпер фонд налічвае 69 адзінак захавання [8, с. 91].

Дакументы праўлення гміны Вярховічы знаходзяцца ў фондзе 14 (153 адзінкі захавання). Там захоўваюцца распараджэнні, цыркуляры Брэсцкага павятовага староства, пратаколы пасяджэнняў праўлення і рады гміны, бюджэты гміны і справаздачы аб іх выкананні, дагаворы і заявы грамадзян аб прыёме на працу, звесткі аб эканамічным становішчы гміны (1934 г.), аб стане сельскагаспадарчай вытворчасці, рыбалоўства і пчалярства, развіцці саматужнага рамяства на тэрыторыі гміны, аб падаткаабкладанні насельніцтва, аб будаўніцтве і рамонце школ, аб рамонце дарог, мастоў, аб правядзенні меліярацыйных і землеўпарадкавальных работ, аб дзейнасці гуртка супрацьпаветранай і супрацьхімічнай абароны, рэзалюцыя мітынгу пратэсту супраць мілітарызцкіх планаў Германіі па захопу Памор'я (1933 г.), аб барацьбе з беспрацоўем, аб выдачы пашпартоў і інш. Таксама ёсць спісы населеных пунктаў, жыхароў гміны, асабовыя справы работнікаў гміннага праўлення, спісы землеўладальнікаў з указаннем зямельных надзелаў, спісы і індывідуальныя карткі прызыўнікоў [8, с. 91–92].

Праўленне гміны Воўчын (ф. 11) прадстаўлена 95 адзінкамі захавання: пастановамі і распараджэннямі Брэсцкага павятовага староства, пратаколамі пасяджэнняў гміннага праўлення, выбарчых камісій, бюджэтамі гміны і справаздачамі аб іх выкананні, пратаколамі сходаў сялян, звесткамі аб эканамічным становішчы гміны, аб будаўніцтве і рамонце школ, дарог, помнікаў, статыстычнымі звесткамі аб колькасці насельніцтва, сялянскіх гаспадарак, памерах пасяўных плошчаў, школ, звесткамі аб гаспадарчых і грамадскіх арганізацыях на тэрыторыі гміны, аб паступленні падаткаў, аб правядзенні парцэляцыі зямель, аб будаўніцтве школ, рамонце дарог, пра дапамогу беспрацоўным і інш. Таксама ёсць спісы солтысаў гмін і іх намеснікаў, уладальнікаў маёнткаў, беспрацоўных, прызыўнікоў, асабовыя справы работнікаў гміннага праўлення, спісы вайсковых асаднікаў, спісы і індывідуальныя карткі прызыўнікоў [8, с. 92].

У фондзе 12 у 2-х вопісах налічваецца 83 адзінкі захавання аб дзейнасці Высока-Літоўскай гміны: цыркуляры, распараджэнні і інструкцыі Міністэрстваў унутраных спраў і фінансаў Польшчы, Палескага ваяводскага ўпраўлення, Брэсцкага павятовага староства, пратаколы пасяджэнняў праўлення гміны,

выбарчай камісіі, бюджэты гміны і справаздачы аб іх выкананні, звесткі аб правядзенні выбараў у Сейм і Сенат Польшчы, статыстычныя звесткі аб колькасці насельніцтва, эканамічным становішчы гміны, справаздачы аб паступленні падаткаў ад насельніцтва, пасведчанні аб матэрыяльным становішчы грамадзян, справаздачы аб дзейнасці гміннай пазыка-ашчаднай касы, звесткі аб рэгістрацыі беспрацоўных і выдачы ім дапамогі, аб грамадскіх арганізацыях на тэрыторыі гміны, аб стане дарог, аб будаўніцтве дамоў і інш. Таксама ёсць спісы жыхароў гміны, прызыўнікоў, спісы і анкетныя членаў праўлення гміны, гміннай рады, спісы населеных пунктаў, індывідуальныя карткі прызыўнікоў [8, с. 93].

Праўленне гміны Дзмітравічы (ф. 21) у 52-х адзінках захавання налічвае распараджэнні Брэсцкага павятовага староства, пратаколы пасяджэнняў праўлення і рады гміны, бюджэты гміны і справаздачы аб іх выкананні, перапіску з Брэсцкім павятовым староствам па адміністрацыйна-гаспадарчых пытаннях, даведкі аб матэрыяльным становішчы грамадзян, заявы грамадзян аб аказанні ім матэрыяльнай дапамогі, выдачы будаўнічых матэрыялаў, звесткі аб эканамічным становішчы гміны, аб падаткаабкладанні насельніцтва, аб дзейнасці пазыка-ашчаднай касы гміны, аб меліярацыі зямель, аб будаўніцтве і рамонце школ, а таксама асабовыя карткі членаў гміннага праўлення, спісы населеных пунктаў, жыхароў гміны, солтысаў і іх намеснікаў, пчалароў, індывідуальныя карткі прызыўнікоў [8, с. 77–78].

155 адзінак захавання праўлення Дамачаўскай гміны ўтрымлівае ў 2-х вопісах фонд 13. Гэта распараджэнні і рашэнні Палескага ваяводскага ўпраўлення, Брэсцкага павятовага староства, пратаколы пасяджэнняў праўлення, рады і рэвізійнай камісіі гміны, бюджэты гміны і справаздачы аб іх выкананні, статыстычныя звесткі аб колькасці насельніцтва, эканамічным становішчы гміны, паступленні падаткаў ад насельніцтва, кнігі рэгістрацыі замежнікаў, якія пражывалі на тэрыторыі гміны, заявы грамадзян аб выдачы ім дапамогі, звесткі аб стане грамадскіх арганізацый на тэрыторыі гміны. звесткі аб дзейнасці пазыка-ашчаднай касы гміны, аб выдачы дапамогі грамадзянам, якія жывуць у нястачы, аб будаўніцтве і рамонце дарог. Там знаходзяцца і асабовыя справы выхаванцаў прытулка мястэчка Дамачава, спісы населеных пунктаў, жыхароў гміны, выбаршчыкаў, членаў праўлення гміны, прызыўнікоў, план маёнтка Дамачава, спісы радных і іх намеснікаў, індывідуальныя карткі прызыўнікоў, праекты дарожных работ [8, с. 79].

Праўленне гміны ў Камянцы Літоўскім (ф. 16) прадстаўлена 59 адзінкамі захавання: пратаколамі яго пасяджэнняў, рады гміны, выбарчых камісій па выбарах солтысаў, бюджэтамі гміны і справаздачамі аб іх выкананні, звесткамі аб эканамічным становішчы гміны, аб стане маёнткаў, статыстыкай аб пасяўных плошчах, наяўнасці цяглавай сілы, спагнанні падаткаў з насельніцтва, аб будаўніцтве і рамонце школ, статутам павятовай бальніцы ў Камянцы Літоўскім, аб выплаце дапамогі сем'ям ваеннаслужачых, пасведчаннямі аб сямейным, матэрыяльным становішчы жыхароў гміны, спісамі нерухомай маёмасці грамадзян, знішчанай у ходзе ваенных дзеянняў у 1914–1920 гг. Маюцца спісы дзяцей-сірот, землеўладальнікаў, членаў гміннага праўлення, спісы і індывідуальныя карткі прызыўнікоў, план гміны [8, с. 80].

Фонд 17 ахоплівае дакументы праўлення гміны Камяніца Жыравецкая (64 адзінкі захавання): распараджэнні Брэсцкага павятовага староства, пратаколы пасяджэнняў праўлення і рады гміны, выбарчых камісій па выбарах солтысаў, бюджэты гміны і справаздачы аб іх выкананні, статыстычныя звесткі аб колькасці насельніцтва, асаднікаў, беспрацоўных, звесткі аб эканамічным становішчы гміны, даведкі і пасведчанні аб сямейным, матэрыяльным становішчы жыхароў гміны, звесткі аб будаўніцтве і рамонце школ, дарог, аб выплаце дапамогі сем'ям ваеннаслужачых. Сярод іх можна знайсці і асабовыя справы, анкетныя работнікаў праўлення гміны, спісы населеных пунктаў, жыхароў гміны, выбаршчыкаў, членаў праўлення гміны, землеўладальнікаў, пчалароў, спісы і індывідуальныя карткі прызыўнікоў [8, с. 79–80].

69 адзінак захавання налічвае праўленне гміны Косічы (ф. 19). Гэта пратаколы пасяджэнняў рады гміны, пратаколы выбарчых камісій па выбарах солтысаў, бюджэты гміннага праўлення і справаздачы аб іх выкананні, даведкі і пасведчанні аб сямейным, матэрыяльным становішчы жыхароў гміны, звесткі пра беспрацоўных, аб выплаце дапамогі сем'ям ваеннаслужачых, аб шкодзе ад ваенных дзеянняў 1914–1920 гг., аб правядзенні землеўпарадкавальных работ, аб надзяленні зямлёй асаднікаў, аб падаткаабкладанні насельніцтва, аб стане маёнткаў на тэрыторыі гміны. Ёсць асабовыя справы служачых праўлення гміны, уліковыя карткі на членаў гміннага праўлення, спісы жыхароў гміны, выбаршчыкаў, уладальнікаў маёнткаў, пчальнікоў, спісы і індывідуальныя карткі прызыўнікоў [8, с. 80–81].

Больш аб'ёмным (603 адзінкі захавання) з'яўляецца фонд 10, што ўтрымлівае дакументы праўлення Маларыцкай гміны. Сярод іх сустракаюцца цыркуляры і распараджэнні МУС Польшчы, Палескага ваяводскага ўпраўлення, Брэсцкага староства, пратаколы пасяджэння праўлення, рады гміны, бюджэты і справаздачы аб іх выкананні, агульных сходаў вёсак, аб выкананні дарожнай павіннасці, дакументальныя матэрыялы аб правядзенні выбараў у Сейм і Сенат Польшчы, аб арганізацыі дзяржаўных святаў (Дня незалежнасці Польшчы, 3 Мая, 10-годдзя выбарнага прэзідэнта І. Масціцкага (1936 г.), Дня мора і інш.), характарыстыка стану эканамічнага жыцця Маларыцкай гміны (1932 г.), статыстычныя звесткі аб населеных пунктах, нацыянальным складзе і руху насельніцтва, колькасці прамысловых прадпрыемстваў і гандлёвых устаноў, хатняй жывёлы, пасяўных плошчаў, пчальнікоў, могілак, матэрыялы аб арганізацыі палявых работ, насаджэнні фруктовых дрэў, экспарце прадукцыі птушкагадоўлі, звесткі аб будаўніцтве, аб спагнанні з насельніцтва падаткаў і штрафаў, пра рамонт і матэрыяльнае забеспячэнне школ і дзіцячых садоў на тэрыторыі Маларыцкай гміны, аб дзейнасці гміннага камітэта біржы працы, добраахвотных пажарных дружын, сельскагаспадарчых кааператываў, аб санітарным стане жылых і грамадскіх памяшканняў. Там жа знаходзяцца асабовыя справы, анкетныя работнікаў гміннага праўлення, спісы населеных пунктаў, маёнткаў, жыхароў, выбаршчыкаў Маларыцкай гміны, падаткаплацельшчыкаў, прызыўнікоў, рамеснікаў, планы зямельных участкаў [8, с. 83–84].

Фонд 18 утрымлівае матэрыялы праўлення гміны Медна (56 адзінак захавання). Гэта распараджэнні Брэсцкага павятовага староства, пратаколы

пасяджэнняў праўлення і рады гміны, бюджэты і справаздачы аб іх выкананні, перапіска з Брэсцкім павятовым староствам па адміністрацыйна-гаспадарчых пытаннях, анкеты прамысловых прадпрыемстваў, грамадскіх арганізацый, пасведчанні аб нараджэнні, месцы пражывання грамадзян, звесткі аб падаткаабкладанні насельніцтва, куплі-продажы зямлі, правядзенні сельскагаспадарчых экскурсій, захаванні мер супрацьпажарнай аховы, правілаў палявання, статыстычныя звесткі аб колькасці бібліятэк, заявы грамадзян аб аказанні ім матэрыяльнай дапамогі. У фондзе знаходзяцца асабовыя справы служачых праўлення гміны, спісы населеных пунктаў, жыхароў гміны, выбаршчыкаў, спісы і індыўідуальныя карткі прызыўнікоў [8, с. 84].

Праўленне гміны Матыкалы (ф. 24, 71 адзінка захавання) прадстаўлена пратаколамі пасяджэнняў праўлення і рады гміны, сялянскіх сходаў, бюджэтамі гміны і справаздачамі аб іх выкананні, перапіскай па адміністрацыйна-гаспадарчых пытаннях з павятовым аддзелам Брэсцкага сейміка, даведкамі і пасведчанямі аб сямейным, матэрыяльным становішчы жыхароў гміны, звесткамі аб выплаце дапамогі сем'ям ваеннаслужачых, звесткамі аб стане сельскай гаспадаркі, гандлю, будаўніцтва ў гміне, аб правядзенні меліярацыйных работ, камасацыі зямель, статыстыкай аб памерах пасяўных плошчаў, ураджайнасці сельскагаспадарчых культур, анкетамі грамадскіх і гаспадарчых арганізацый. Сярод дакументаў ёсць асабовыя справы служачых праўлення гміны, уліковыя карткі на членаў гміннага праўлення, радных, спісы населеных пунктаў, жыхароў гміны, спісы і індыўідуальныя карткі прызыўнікоў [8, с. 84–85].

Фонд 15 налічвае 54 адзінкі захавання аб дзейнасці праўлення гміны Олтуш: рашэнні Брэсцкага павятовага староства, пратаколы пасяджэнняў праўлення і рады гміны, выбарчых камісій па выбарах войтаў гміны, бюджэты гміны і справаздачы аб іх выкананні, звесткі аб спагнанні падаткаў з насельніцтва, звесткі аб населеных пунктах, установах гміны, будаўніцтве і рамонце дарог, мастоў, выдачы дазvolaў на будаўніцтва дамоў, арэндзе зямлі, заявы грамадзян аб аказанні ім матэрыяльнай дапамогі. Там таксама можна знайсці асабовыя справы работнікаў гміннага праўлення, спісы населеных пунктаў, жыхароў гміны, членаў гміннага праўлення і рады, солтысаў і іх намеснікаў, землеўладальнікаў з указаннем зямельных надзелаў, спісы і індыўідуальныя карткі прызыўнікоў, тапаграфічны план гміны [8, с. 85–86].

Сярод дакументаў праўлення гміны Ратайчыцы (ф. 20, 61 адзінка захавання) ёсць пратаколы пасяджэнняў рады гміны, сялянскіх сходаў, бюджэты гміннага праўлення і справаздачы аб іх выкананні, звесткі аб будаўніцтве і рамонце дарог, дамоў, падаткаабкладанні насельніцтва, стане сацыяльнага забеспячэння жыхароў гміны, анкеты гаспадарчых, грамадскіх і спартыўных арганізацый. Да іх трэба дадаць асабовыя справы, спісы служачых праўлення гміны, спісы населеных пунктаў, жыхароў гміны, выбаршчыкаў, пчаляроў, спісы і індыўідуальныя карткі прызыўнікоў [8, с. 88–89].

У фондзе 22 знаходзяцца матэрыялы праўлення Турнаўскай гміны (54 адзінкі захавання), аднак толькі за 1927–1939 гг. Гэта пратаколы пасяджэнняў праўлення і рады гміны, бюджэты гміннага праўлення і справаздачы аб іх выкананні, дакументальныя матэрыялы аб правядзенні выбараў гміннай рады, даведкі аб матэрыяльным становішчы грамадзян, заявы грамадзян аб выдачы ім грашовых

пазык на пабудову жылых дамоў, звесткі аб спагнанні падаткаў з жыхароў гміны, аб дарожным будаўніцтве, аб правядзенні камасацыі зямель, анкеты гаспадарчых, грамадскіх арганізацый. Ёсць і асабовыя справы служачых праўлення гміны, спісы населеных пунктаў, вернікаў рымска-каталіцкага веравызнання, індывідуальныя карткі прызыўнікоў [8, с. 84].

Акрамя архіўных фондаў, дзе фондаўтваральнікамі былі менавіта гмінныя праўленні, у ДАБр маецца цэлы шэраг іншых фондаў, які ўтрымліваюць дакументы пра дзейнасць органаў сельскага самакіравання Брэсцкага павета ў 1919–1939 гг. Сярод іх вылучаюцца фонды 1 (Палескае ваяводскае ўпраўленне) і 2 (Брэсцкае павятовае староства). Нямаю адпаведнай змястоўнай інфармацыі можна знайсці ў фондах судоў, пракуратуры, паліцыі, устаноў і арганізацый сельскай і лясной гаспадаркі, адукацыі і інш.

У цэлым, прыведзеная характарыстыка дакументальных матэрыялаў гмінных праўленняў Брэсцкага павета ў вызначаны храналагічны перыяд, што захоўваюцца ў ДАБр, дае ўяўленне аб відавай разнастайнасці, змястоўнасці і запатрабаванасці гэтых крыніц для правядзення гісторыка-краязнаўчых, крыніцазнаўчых і генеалагічных даследаванняў. Яны могуць выкарыстоўвацца для падрыхтоўкі навуковых прац па мікрагісторыі і гісторыі паўсядзённасці беларуска-польска-ўкраінскага памежжа, для развіцця краязнаўства ў школах, сярэдніх спецыяльных навучальных установах, ВНУ не толькі Брэстчыны, але і іншых рэгіёнаў Беларусі.

Спіс выкарыстанай літаратуры:

1. Брест в 1919–1939 гг. : документы и материалы / сост. : А. Г. Карапузова (отв. сост.) [и др.]. – Брест : Альтернатива, 2009. – 306 с.
2. Вабищевич, А.Н. Органы местного управления и самоуправления на территории Западной Беларуси / А. Н. Вабищевич // Органы местного управления и самоуправления на территории Беларуси (IX век – 30-е годы XX века): пособие / Э. М. Савицкий [и др.]; под общ. ред. С. Н. Ходина. – Минск : БГУ, 2019. – 205 с.
3. Памяць: гіст.-дакум. хроніка Брэсцкага раёна. – Мінск : БЕЛТА, 1998. – 574 с.
4. Памяць : Камянец. р-н : гіст.-дакум. хронікі гарадоў і р-наў Беларусі. – Мінск : Ураджай, 1997. – 526 с.
5. Памяць : Маларыцкі р-н : гіст.-дакум. хронікі гарадоў і р-наў Беларусі. – Мінск : Ураджай, 1998. – 535 с.
6. Города и районы Брестчины: история и современность. Малоритский район / А. А. Горбацкий, О. Н. Иванчина, Р. В. Чуль и др.; под общей ред. А. А. Горбацкого, М.П.Жигаловой. – Брест : ОАО «Брестская типография», 2020. – 890 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://drive.google.com/file/d/1NU-pq8r0m7o4GKEJR20qEbAOkCOKsfEIB/view>. – Дата доступа: 14.04.2023.
7. Вабищевич, А. Документы Государственного архива Брестской области как источники по истории Польши периода между Первой и Второй мировыми войнами / А. Вабищевич // Wrocławskie studia wschodnie. – Nr 17. – Wrocław : Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2013. – S. 265–273.
8. Polska-Białoruś. Wspólne dziedzictwo historyczne. Przewodnik po materiałach archiwalnych 1918–1939. – Т. 1: Archiwum Państwowe Obwodu Brzeskiego, Archiwum Państwowe Obwodu Grodzieńskiego / oprac. i red. naukowa: А.

Wabiszczewicz [i in.]. – Warszawa : AMALKER, 2013. – 361 s.

9. Wabiszczewicz, A. Stan zachowania i charakterystyka materiałów dokumentalnych II Rzeczypospolitej w Archiwum Państwowym Obwodu Brzeskiego / A. Wabiszczewicz // Archeion. – Т. CXVI. – Warszawa, 2015. – S. 370–384.

10. Государственный архив Брестской области : путеводитель по фондам 1919–1939 / сост. : А. В. Теребунь [и др.]; редкол.: А. Г. Карапузова (гл. ред.) [и др.]. – Брест : Альтернатива, 2010. – 130 с.

5. Гарипова Г. Т., д. фил. н., профессор,
профессор кафедры русской литературы
Московского городского педагогического университета;
профессор кафедры русской и зарубежной филологии
Владимирского государственного университета
имени А.Г. и Н.Г. Столетовых (ВлГУ)
(г. Москва, Владимир, Российская Федерация)

УДК: 821.161.1

ТРАНСКУЛЬТУРАЦИЯ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ПОГРАНИЧЬЯ В СОВРЕМЕННОЙ ЛИТЕРАТУРЕ: ФЕНОМЕН ЯВЛЕНИЙ ДВОЙНЫХ ФАКТОВ

Аннотация. В статье рассматриваются особенности современных процессов транскulturации в творчестве писателей, выражающих на русском языке иноэтнокультурное самосознание, и на уровне синтетической эстетики проектирующих транскультурную модель бытия. Транскультурный подход в изучении любой национальной литературы в системе парадигмы «русская литература и литературы народов России» позволяет снять большинство противоречий в идентификации «национальности» литературного этоса, писателя и собственно отдельного произведения. Понимание транскультурной литературы как историко-культурного феномена дает возможность находить ее проявления в совершенно неожиданных авторских художественных моделях. В статье рассматриваются различные примеры транскulturации на материале произведений Саны Валиулиной, Киора Янева, Салавата Юзеева, Петра Алешковского.